

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

1/S-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Мадреймов Фархат Махсетбаевич</i> СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В КАРАКАЛПАКСТАНЕ В 1920-1924 ГОДАХ	12-18
<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> АНТРОПОЛОГИЯ ИМПЕРСКОЙ ВЛАСТИ: ХАКЕНТСКИЕ ЗЕМЛИ И АДВОКАТ С. ЛАПИН	19-23
<i>Чориев Шохрух Холтура угли</i> ИСТОРИОГРАФИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ- ГУБЕРНАТОРСТВА В 40-90-Е ГОДЫ ХХ ВЕКА	24-35
<i>Najmiddinov Boburmirzo Zuhridin o'g'li</i> SOVET HOKIMIYATINING 1917-1943-YILLARIDA O'ZBEKISTON SSR DA AMALGA OSHIRGAN DINIY SIYOSATI	36-43
<i>Esonova Nilufar</i> SANOAT SOHASIDA XALQARO HAMKORLIK MUNOSABATLAR TARIXINING O'RGANILISHI: TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2018-YILLAR)	44-47
<i>Qarshiyev Ahmad, Jumayev Abdimo'min, Bebitov Maqsud</i> DENOV BEKLIQIDA MAVJUD JOY NOMLARIGA OID MULOHAZALAR	48-55
<i>Qurbonov Abbas</i> MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA QASHQADARYODA YENGIL SANOAT SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI	56-59
<i>Abduraimova Sabohat Ergash qizi</i> BUXORO AMRLIGI DAVRIDA CHIROQCHI BEKLIQI AHOLISINING TURMUSH TARZI	60-65

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Karjavova Xurshida Abdumalikovna</i> MAHALLA INSTITUTINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	66-73
<i>Pardayev Erkin Egamberdi o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA SIFATNI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	74-82
<i>Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li</i> O'ZBEKISTON POCHTA BOZORIDA XUSUSIY POCHTA KORXONALARINING TUTGAN O'RNI (BTS, DMS, EMU POCHTALARI MISOLIDA)	83-86
<i>Чинорова Шаҳодат Мансур кизи, Нормуродов Хусан Эшмаҳматович</i> ЗНАЧЕНИЕ ТАРГЕТИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	87-93
<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> GREEN BONDS: FINANCING RESOURCE CONSERVATION FOR A SUSTAINABLE FUTURE IN FARMING IN UZBEKISTAN	94-108

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Rashidova Dilfuza Ganievna</i> XIX ASR O‘ZBEK SHOIRALARINING IJODIDA GUMANISTIK G‘OYALAR VA IJTIMOY-FALSAFIY QARASHLAR	109-113
<i>Ochilova Nigora Ruzimuratovna</i> GENDER TENGLIGINI TA‘MINLASHNING IQTISODIY-IJTIMOY OMILLARI	114-118
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY ASARLARIDA FALSAFIY TUSHUNCHALAR VA ULARNING ILMIY–METODOLOGIK TAHLILI	119-123
<i>Kdirbaev Baxadir Berdaxovich</i> AXBOROT JAMIYATI VA MEDIA-MADANIYATNING NAZARIY-FALSAFIY TUSHUNCHASI	124-131
<i>Kurbanbaeva Ulbosin Jumag‘alievna</i> EKOLOGIK XAVFSIZLIK TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI	132-136
<i>Narzukulova Ferangiz Rustamjonovna</i> ILMIY TIL VA FALSAFIY TERMINOLOGIYA: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	137-141
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> IJTIMOY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN‘IY INTELLEKTNING INSON SALOHIYATIGA TA‘SIRI	142-148
<i>Султанов Бахтиёр Бахтиёрович</i> ОБРАЗ ФИЗИЧЕСКОЙ РАЗВИТОЙ, ГЕРОИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ В ЭПОХУ АНТИЧНОСТИ	149-153
<i>Bozorov Suxrob Komilovich</i> MA‘NAVIY TRANSFORMATSIYANING ISTIQBOLLARI: INNOVATSION G‘OYA VA LOYIHALAR	154-157
<i>Kimsanbayeva Shaxnoza Bakridinovna</i> MILLIY O‘ZLIK VA DINIY BAG‘RIKENGLIK: ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O‘ZARO TA‘SIRLAR	158-163
<i>Muxamedjanova Lalixon</i> GLOBALASHUV VA MADANIYATLARARO ARALASHUV	164-172

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDAGI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING DIAKRON TADQIQI	173-180
<i>Mahmudova Umida Ural qizi</i> INTERNET DISKURSIDA FOYDALANILADIGAN EMOJILARNING LISONIY VA MADANIY JIHATLARI	181-189
<i>Madalov Navruz Ergashevich</i> IMPORTANT SUBJECTS OF COMPARATIVE AND CONTRASTIVE PHILOLOGICAL STUDIES AND TRANSLATION DIFFICULTIES OF STRUCTURAL–SEMANTIC MODELS OF PROVERBS	190-194
<i>Ubaydullayev Normuhammad Xasanovich</i> XOTIRANOMALARDA ZAMON VA MAKON MASALASI	195-198

<i>Ochilova Habiba Akramovna</i> ISSUES IN THE CLASSIFICATION OF QUESTION SENTENCE TYPES IN LINGUISTICS ...	199-207
<i>Muxammadiyeva Mashxura, Amirqulova Gulxayo</i> FILOLOGIK TADQIQOTLARNING ZAMONAVIY TIBBIY TARJIMA VA TALQINGA TA'SIRI	208-213
<i>Karabaeva Barno Bobir qizi</i> A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORICAL EXPRESSIONS REFLECTING PERCEPTION IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	214-219
<i>Axunbabaeva Narqiza Xamidjanovna</i> ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДОВ ИСТОРИЧЕСКИХ И АРХАИЧНЫХ СЛОВ В ДОКУМЕНТАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ «ВЛАСТИТЕЛЬ СЕМИ СОЗВЕЗДИЙ»	220-226
<i>Turdaliyeva Shahnoza O'ktamovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SON-GIBRID MAQOLLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	227-236
<i>Mansurova Shohista Isroilovna</i> OT OBRAZI TUSHUNCHASI (ZAMONAVIY O'ZBEK VA JAHON ADABIYOTI MISOLIDA)	237-241
<i>Davranov Akmal Akramjonovich</i> IJTIMOIY TENGLIK TUSHUNCHASI (INGLIZ UTOPIYALARI VA O'ZBEK DOSTONLARI MISOLIDA)	242-246
<i>Yuldasheva Aziza Yuldashevna</i> TARJIMASHUNOSLIKDA PRAGMATIKANING O'RNI	247-252
<i>Mirvaliyeva Malika Zoid qizi</i> SEMANTIKANING TARJIMADAGI AHAMIYATI	253-257
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> JADID ADABIYOTI VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI	258-262
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> THE MOOD OF LONGING FOR FREEDOM IN THE AGE OF BYRON	263-266
<i>Narzikulova Rayhona Ahmadovna</i> THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF IRONY	267-271
<i>Najmiddinov Muhammadjon</i> O'ZBEK TILIDA KO'P MA'NOLILIK, SINONIMIYA, OMONIMIYA VA ULARNING ELEKTRON TEZAVURUSDA AKS ETISHI	272-278
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> LEKSIK-SEMANTIK DEVIATSIYA ILGARI SURISH VOSITASI SIFATIDA	279-284
<i>Tashpulatova Mukambar Axmetovna</i> KOMPYUTER LINGVISTIKASI VA SUN'IY INTELLEKTNING TILGA TA'SIRI	285-289
<i>Normamatov Farrux, Toshpo'latova Xusniya</i> GLOBAL KESIMDA INGLIZ MADANIYATINING LINGVOKULTUROGIK JIHATLARI	290-293
<i>Shonazarova Gulnoza, Madiyeva Madina</i> THE ROLE OF INTERNET RESOURCE IN IMPROVING TEACHING FOREIGN LANGUAGE: METHODOLOGICAL ANALYSIS AND PRACTICAL RECOMMENDATIONS	294-297

<i>Jo'rayeva Lola Tolibdjonovna</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA NEOLOGIZMLARNING BUGUNGI KUNDAGI QO'LLANILISHI	298-302
<i>Saitxanova Aziza Xolmuxamedovna</i> TA'M VA TIL O'RTASIDAGI MUVOZANAT: TAOM DISKURSINING TARJIMA QIYINCHILIKLARI VA YECHIMLARI	303-307
<i>Axmedov Shaxzod, Nazarov Vafokul</i> NEOLOGIZMLAR TADQIQI TARIXIGA DOIR	308-312
<i>Mustafayeva Sojida Ulashevna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARDA MERONIMIK MUNOSABATLI SO'ZLARNING LEKSIKOGRAFIK TALQINLARI	313-321
<i>Buriyeva Muxayyo Zokir qizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF MEAT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	322-326
<i>Berdiqulova Shaxnoza Ruziqulovna</i> YORDAMCHI SO'ZLARNING SHAKLIY XUSUSIYATLARIGA KO'RA TURLARI VA YASALISHI: BOG'LOVCHILAR	327-330
<i>Shokirova Gulbahor Alimovna</i> NEMIS TILINI O'QITISHDA YANGI YONDASHUVLAR	331-334
<i>Najmidinova Nafisa Ulja qizi</i> O'ZBEK TILIDA SO'ZLASHUVCHILARGA ITALYAN TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	335-339
12.00.00 - YURIDIK FANLAR	
<i>Утемуратов Махмут Ажимуратович</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРАВА (ОТ ТРАДИЦИОННОГО К ЦИФРОВОМУ ПРАВУ)	340-344
<i>Masadikov Sherzodbek</i> ENFORCEMENT OF ARBITRATION AGREEMENT UNDER UZBEK LAW	345-351
<i>Alieva Kamola Ravshanovna</i> ONLINE GENDER-BASED VIOLENCE IN UZBEKISTAN: GAPS IN LEGISLATION AND THE PATH FORWARD	352-363
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li</i> KONTRABANDA UCHUN JAVOBGARLIK TO'G'RISIDAGI QONUNCHILIK EVOLYUTSIYASI: TARIXIY-HUQUQIY TAHLIL	364-372
<i>Ходжаева Ширин</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА	373-378
<i>Каюмова Асаля Султномуродовна</i> ЭЛИТА ИНДУСТРИИ ВЕНЧУРНОГО КАПИТАЛА	379-384
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Bobur</i> ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA KIBERXAVFSIZLIK STRATEGIYALARINING SHAKLLANISHI VA SAMARADORLIGI: MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH CHORALARINING RIVOJLANISHI VA NATIJADORLIGI TAHLILI	385-392

<i>Суннатиллаева Сарвиноз Иззатулло кизи</i> ДИСКРЕЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И СОВЕТЕ ЕВРОПЫ: ПРЕДЕЛЫ, КОНТРОЛЬ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА	393-400
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> CHET ELLIK INVESTORLARNING HUQUQIY MAQOMI HAMDA ULARNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA IMTIYOZ VA PREFERENSIYALAR BERISH	401-406
<i>Raximbayev O'tkir Fayzullayevich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALASIGA NAZAR	407-414
<i>Ubaydullayev Abror Qutpilla o'g'li</i> HOZIRGI ZAMON ISLOM MOLIYA HUQUQI VA AN'ANAVIY HUQUQIY TIZIMLAR O'RTASIDAGI QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	415-423
<i>Zokirov Sardorjon Karimjon ugli</i> PROCEDURAL FEATURES OF PARTICIPATION DEFENSE COUNSEL AT THE PRELIMINARY INVESTIGATION	424-430
<i>Axmedova Guliruxsor Ravshanovna</i> BOLANI OLIB BERISH VA UCHRASHTIRISH BILAN BOG'LIQ ISHLARNI KO'RIB CHIQISH BO'YICHA SUD VA HUQUQIY AMALIYOTNING DOLZARB MUAMMO VA YECHIMLARI	431-436
<i>Zoilboyev Javlon Karimjon o'g'li</i> MA'MURIY SUD ISHLARINI YURITISHDA QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISH YUZASIDAN ISH YURITISH MAZMUNI	437-441
<i>Hakimov Sunnat Furqat o'g'li</i> SPORT JAMOAT BIRLASHMALARINING HUQUQIY TAHLILI	442-445
<i>Файзиев Фарход Фуркат угли</i> ЗНАЧИМОСТЬ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ В СОВРЕМЕННЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ УСЛОВИЯХ	446-452
<i>Файзиева Гулрух Мухаммади кизи</i> МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЖИЛИЩА	453-459
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Polvonov Baxtiyor Zaylobidinovich</i> TIBBIYOT UNIVERSITETLARIDA «MODDALARNING NURLANISH SPEKTRINI O'RGANISH» MAVZUSINI IT TECHNOLOGIYALAR ASOSIDA NAMOYISH ETISH MASALALARI	460-466
<i>Hamdamova Nozima Muqimovna</i> BO'LAJAK TECHNOLOGIYA FANI O'QITUVCHISI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	467-475
<i>Zulfixarov Ilxom Maxmudovich, Zulfikorova Munajat Mirzaxmatovna</i> IQTISODIY-IJTIMOYIY GEOGRAFIK BILIMLAR BERISHDA MATEMATIK METODLARDAN FOYDALANISH	476-481
<i>Qurbonova Nigina Boboxo'jayevna</i> ESDALIKLAR — SADRIDDIN AYNIYNING UMR VA XOTIRA KITOB I	482-488

<i>Toshtemirova Saodat Abdurashidovna</i> KLAUSTER TIZIMIDA TARIX FANLARINI O'QITISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	489-494
<i>Inoyatov Odiljon Sabitovich</i> TEKISLIK LARNING O'ZARO PARALLELLIGI	495-500
<i>Жумамуратова Аибахар Нурмуханбетовна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ	501-508

Received: 15 February 2025
Accepted: 20 February 2025
Published: 25 February 2025

Article / Original Paper

SCIENTIFIC LANGUAGE AND PHILOSOPHICAL TERMINOLOGY: FORMATION AND DEVELOPMENT TENDENCIES

Narzukulova Ferangiz

independent researcher

University of Economics and Pedagogy

Abstract. Philosophical terminology is an integral part of the scientific language, which expresses the main concepts of the science of philosophy. This article analyzes the history of formation and development of philosophical terminology. Great thinkers such as Abu Ali Ibn Sina, Nasir Khusrav and Nasriddin Tusi have studied their contributions to the creation, systematization and improvement of scientific and philosophical terms. Also, the development of philosophical terminology in the Middle Ages and the Soviet era, its influence on national languages, and the restoration of scientific-philosophical terminology in the national language today were discussed. The article presents analytical opinions on the impact of the development of scientific language and the process of creating philosophical terms on language and culture.

Keywords: philosophical terminology, Ibn Sina, Nasir Khusrav, Nasriddin Tusi, scientific language, formation of terms, Soviet ideology, philosophical dictionary.

ILMIY TIL VA FALSAFIY TERMINOLOGIYA: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Narzukulova Ferangiz Rustamjonovna,

Mustaqil tadqiqotchi

Iqtisodiyot va pedagogika Universiteti

Annotatsiya. Falsafiy terminologiya – ilmiy tilning ajralmas qismi bo'lib, u falsafa fanining asosiy tushunchalarini ifodalaydi. Ushbu maqolada falsafiy terminologiyaning shakllanishi va rivojlanishi tarixi tahlil qilingan. Buyuk mutafakkirlardan Abu Ali Ibn Sino, Nasir Xusrav va Nasriddin Tusiy kabi olimlar tomonidan ilmiy va falsafiy atamalarni yaratish, tizimlashtirish hamda takomillashtirish borasidagi hissalarini o'rganilgan. Shuningdek, o'rta asrlarda va sovet davrida falsafiy terminologiyaning taraqqiyoti, uning milliy tillarga ta'siri hamda bugungi kunda milliy tilda ilmiy-falsafiy terminologiyani tiklash masalasi muhokama qilingan. Maqolada ilmiy til rivoji va falsafiy atamalarni yaratish jarayonining til va madaniyatga ta'siri yuzasidan tahliliy fikrlar bildirilgan.

Kalit so'zlar: falsafiy terminologiya, Ibn Sino, Nasir Xusrav, Nasriddin Tusiy, ilmiy til, atamalar shakllanishi, sovet mafkurasi, falsafiy lug'at.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI1Y2025N19>

Kirish. Falsafa – inson tafakkurining eng chuqur va umumiy masalalarini tadqiq etuvchi fan sifatida o'zining maxsus tili va terminologiyasiga ega. Falsafiy terminologiya faqatgina falsafa fani doirasida emas, balki butun ilmiy bilish jarayonida, ijtimoiy-gumanitar va tabiiy fanlarning rivojida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir davrda faylasuflar, mutafakkirlar va olimlar falsafiy tushunchalarni aniq ifodalash uchun yangi atamalarni ishlab chiqib, tizimlashtirib borganlar.

Falsafiy terminologiyaning rivojlanishiga turli davrlarda yuz bergan ijtimoiy-siyosiy va madaniy jarayonlar katta ta'sir ko'rsatgan. Xususan, Islom sivilizatsiyasining rivoji bilan birga

arab tili falsafiy-ilmiy atamalarni yaratishda asosiy tilga aylangan. Shu bilan birga, Sovet davrida falsafiy terminologiyaga rus tili orqali ta'sir kuchayib, milliy tillardagi ilmiy terminlar cheklandi yoki tarjimalar orqali qo'llanildi. Bugungi kunga kelib, milliy falsafiy terminologiyani qayta tiklash va uni yanada rivojlantirish zarurati dolzarb masalalardan biriga aylanmoqda.

Falsafiy termin – ilmiy tilning bir turi sifatida falsafiy tilning asosiy qismidir. Falsafiy terminologiya esa falsafaga doir atamalar majmuini tashkil etib, ular qoidalar, qonunlar, yo'nalishlar, ta'limotlar va falsafaga oid boshqa tushunchalarni o'z ichiga oladi.

Falsafiy terminologiya yaratilishi va tizimlashtirilishi an'anasining asoschilaridan biri buyuk olim Abu Ali ibn Sino (980-1037) bo'lib, u Sharq peripatetizm maktabiga asos solgan va uning eng yirik vakillaridan biri hisoblanadi. Ibn Sino ilk bor ilmiy va falsafiy terminlarni yaratish va tizimlashtirish ishlariga o'zining mashhur asari — “Donishnoma” da kirishgan. Ushbu asar tushunarli tilda yozilgan bo'lib, o'sha davrda mavjud bo'lgan barcha fanlarni tasniflash va tavsiflashni o'z ichiga oladi. Shuningdek, Ibn Sino o'zining yigirma beshta falsafiy risolasida ham ilmiy va falsafiy terminologiyani yaratish va tizimlashtirish an'anasini davom ettirgan. Abu Ali Ibn Sino ilmiy va falsafiy terminlarni ishlab chiqish va tartibga solish jarayonida bir necha muhim tamoyillarga tayangan: [1; 7-8-b].

Birinchi navbatda, u oddiy so'zlarga terminologik ma'no beradi va ularni o'z asarlarida ilmiy va falsafiy termin sifatida qo'llaydi. Uning asarlarini, ayniqsa, “Donishnoma”ni o'rganayotgan har qanday mutaxassis, mutafakkirning bu tashabbusini osonlikcha payqashi mumkin.

Ikkinchidan, Ibn Sino o'sha davrning olimlari va yozuvchilari orasida keng tarqalgan, ammo oddiy xalq tomonidan kam qo'llanilgan so'zlarga terminologik ma'no beradi hamda ularni o'z ilmiy-falsafiy asarlarida keng qo'llaydi.

Uchinchidan, Ibn Sino o'z ilmiy va falsafiy merosida xalq tilida ham, undan oldingi mualliflar tomonidan ham qo'llanilmagan ko'plab yangi terminlarni joriy etgan.

Ibn Sino ilmiy va falsafiy atamalarni yaratish va tartibga solish jarayonida turli uslublardan foydalangan. Arab tilidan olingan va aniq ma'noda qo'llangan atamalar: hikmat (donolik, falsafa), mantiq (logika), qiyos (analogiya, taqqoslash), tamsil (obraz), dalil (fakt), hujjat (tasdiqlovchi akt), siyosati mudun (shahar (fuqarolik) siyosati), madinai fozila (fozil (adolatli, mukammal) shahar), madinai zola (noadolatli (nomaqbul, axloqsiz) shahar) va boshqalar.

Falsafiy atamalarni yaratish va tartibga solishga Shayxurraisning safdoshlari — uning shogirdlari Abu Ubayd Jurjoniy va Ibn Zaylo ham o'z hissasini qo'shgan. Ular Ibn Sinoning ayrim asarlarini arab tilidan tarjima qilganlar. Shuningdek, Ibn Sino va undan keyingi mutafakkirlarning asarlarini arab tilidan tarjima qilgan boshqa olimlar ham ilmiy va falsafiy atamalarni shakllantirish va tartibga solishda ulkan rol o'ynaganlar. [2; 18-b].

Ibn Sino va uning salafarlari tomonidan yaratilgan terminologik an'analarni davom ettirgan holda, Nasir Xusrav o'z she'riy asarlari va falsafiy risolalari, ayniqsa, «Zod-ul-musofirin» («Sayohatchilar uchun ozuqa») va «Jome'-ul-xikmatayn» («Ikki hikmat majmuasi») kabi asarlarida ko'plab yangi falsafiy atamalarni joriy qilgan va shu tariqa tilning leksik va falsafiy boyligini sezilarli darajada oshirgan. [3; 25-b] U tomonidan ishlatilgan yangi falsafiy tushunchalar qatoriga mardumi ibtido'i (ilk odamlar), nafsi suxanguy (so'zlovchi nafs), hasti avval (birlamchi mavjudot), hastkunanda (yaratuvchi) va boshqa ko'plab so'zlar kiradi.

Aslida, Nasir Xusrav falsafiy atamalarni shakllantirish va maxsus ma'nalarni ifoda etish uchun til imkoniyatlaridan keng foydalangan. Bu jarayon ilm-falsafiy fikrning rivojiga ulkan ta'sir ko'rsatib, tilni yangi falsafiy tushunchalarni bayon etishga tayyor va moslashuvchan qildi. Biroq, shuni ta'kidlash kerakki, Nasir Xusrav o'z asarlarida arabiy-falsafiy terminologiyaning kengayishiga hissa qo'shgan, bu esa o'sha davrda arab-islom diniy madaniyatining ma'naviy va moddiy hayotning barcha sohalaridagi hukmronligi talabiga muvofiq kelgan.

Umuman olganda, «Jome'-ul-xikmatayn» va Nasir Xusravning boshqa falsafiy asarlari ilmiy-falsafiy va diniy atamalarning ulkan zaxirasiga ega bo'lib, ular o'z tuzilishiga ko'ra sodda, yasama va qo'shma terminlarga bo'linadi. Ularning ko'pchiligi hozirgi kunda ham zamonaviy faylasuflar tomonidan qo'llanilmoqda. Masalan: Aql (a'lo idrok, ong), aqliy (idrokiy, mantiqiy), aqli kulli (umumiy aql), aqli faol (faol aql), anvori falaki (samoviy nur), bong (ovoz, signal), abadiy (doimiy), zamoni kulli (umumiy vaqt), nav (tur, xil), sifoti xos (maxsus xususiyatlar), mavjud (mavjudot, borliq), sone' (yaratuvchi, Allohning sifatlaridan biri), quvvat (kuch, energiya), javhari ruhonā (ruhiy modda, ma'naviy mohiyat), jinsi tabiiy (tabiiy tur, biologik jins), haddi nur (nur chegarasi), falak (samo, osmon), harakati falak (samo harakati), qismi nuroniy (nurli, ma'naviy modda), harorat (issiqlik, temperatura), haddi tabiat (tabiatning chegarasi), nafs hissi (hissiy nafs), jasad (jism, tana), haddi lafz (so'zning chegarasi), suxani rost (rost gap, haqiqat so'zi), bahoi nafs (nafs qadri, ruhning saqlanishi), oxirat (qiyomat kuni). Ushbu atamalar Nasir Xusrav tomonidan falsafiy tushunchalarni ifoda etish uchun keng qo'llanilgan bo'lib, uning asarlari orqali bugungi kunda ham til va falsafiy fikr yuritish imkoniyatlarini boyitishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Keyingi o'rta asr davrida islom madaniyati Eron, Baqtriya, Xorazm va Buxorodagi barcha xalqlarni qamrab oldi. Arab tili bu hududlarda fan va xalqaro munosabatlar tiliga aylanib, deyarli barcha faylasuf va olimlar o'z asarlarini arab tilida yoza boshladilar. Bunday sharoitda ilmiy va falsafiy atamalarni yaratish va tartibga solish usullari jiddiy o'zgarishlarga uchradi: sharq mutafakkirlari asarlarida arab ilmiy-falsafiy atamalarini qo'llash tendensiyasi keskin oshdi.

Bu jarayon XIII asrdagi mashhur olim va faylasuf Nasriddin Tusiy (1201–1274) asarlarida yanada yaqqol namoyon bo'ldi. U 100 dan ortiq asarlarida, o'sha davrning barcha fanlarini qamrab olgan holda, ilmiy va falsafiy atamalarni asosan arab tilidan olish usuli orqali tartibga solgan. [4; 78-b]

Nasriddin Tusiy va undan keyingi o'rta asr mutafakkirlarining arab tilidagi ilmiy-falsafiy atamalarni qo'llash tendensiyasi bir qancha sabablarga ega edi:

- Jamiyat, siyosat, fan va madaniyat sohalaridagi hamkorlik 7 asrdan ortiq davom etgani sababli, falsafiy va ilmiy terminologiya hamda til lug'at boyligi bir-biriga yaqinlashdi.

- Nasriddin Tusiy o'zining «Asos-ul-istiqbos» (Iqtiboslar asosi), «Makuloti ashara» (O'n kategoriya), «Isboti Vojib» (Zarur narsalarning isboti), «Xayru shar» (Yaxshilik va yomonlik), «Dar qismati mavjudot» (Mavjudotlarning bo'linishi haqida), «Og'oz va anjom» (Boshlanish va yakun), «Fi nafs va-l-isbot» (Nafs va uning isboti haqida), «Axloqi Nosiriy» (Nosiriy axloqshunosligi), «Nasihatinoma» (Nasihatlar kitobi), «Rusumi podshohoni qadim va tarzi giriftani moliyot» (Qadimgi podshohlar urf-odatlar va moliyaviy to'lovlar usullari) kabi asarlarida shu tarixiy talablarga asoslangan holda falsafaning nazariy va amaliy terminologiyasini takomillashtirdi.

Nasriddin Tusiyning asarlari, ayniqsa, zamonaviy tilda matematik, tabiiy fanlar va ekologik terminologiyani modernizatsiya qilish niyatida bo'lgan har bir kishi uchun katta ahamiyatga ega.

Yuqorida qayd etilgan nasriy falsafiy asarlardan tashqari, zamonaviy falsafiy terminologiya uchun mustahkam asos sifatida o'rta asr sufiy-shoirlarining ko'plab she'riy asarlari ham xizmat qilishi mumkin.

«Qasidai Abulhaysam» – falsafiy poeziyaning eng mukammal namunasi hisoblanadi. Hozirgi kungacha sanasi aniqlanmagan bu asar Abulhaysam Juzjoniy qalamiga mansubdir.

Qasida falsafiy savollar shaklida tuzilgan bo'lib, muallif o'z qo'ygan savollariga she'riy tarzda javob berishga harakat qiladi.

Bu kabi asarlar nafaqat falsafiy tushunchalarni targ'ib etgan, balki ilmiy-falsafiy atamalarning shakllanishi va rivojlanishiga ham ulkan hissa qo'shgan.

Biroq Abulhaysam vafot etgani sababli, u qo'ygan falsafiy savollarga o'zi javob bera olmadi. Uning vafotidan so'ng, uning shogirdi Ibn Surx Nishopuriy, keyinchalik esa Nosir Xusrav ushbu qasidaga mufassal sharh yozganlar [5, 180-185-b].

Ushbu qasidadagi falsafiy atamalarning ko'pchiligi arabcha manbalardan olingan. Masalan: mudrik (idrok etuvchi), idrok (anglash, tafakkur), burhon (dalil, isbot), azal (abadiylikning boshlang'ich nuqtasi), abad (mukammal abadiylik), istixbor (xabar topish, ma'lumot olish), avvaliyat (birlamchilik), kul (butun, yaxlitlik), juz (qism, bir bo'lak) va boshqalar. [6; 25-b].

Natijada, IX–XIX va XX asrning boshlariga qadar mutafakkirlar mukammal falsafiy atamashunoslik tizimini yaratdilar. Bu tizim nuqtai nazarlarni, murakkab va abstrakt tushunchalarni hamda aniq ma'nolarni ifoda eta oladigan darajada shakllandi.

Yangi davrda, ya'ni Sovet Ittifoqi mavjud bo'lgan vaqtda, ilmiy-falsafiy terminologiyani mukammallashtirish va uni tartibga solish uchun imkoniyatlar mavjud edi. Biroq, Sovet hukumati rasmiy pozitsiyasi milliy tillarda falsafiy va ilmiy-texnik terminologiyani shakllantirish emas, bu sohani rus tili orqali taraqqiy ettirish tarafdori bo'lgan.

Sovet kommunistik mafkurasi maxsus nazariyaga asoslangan edi:

1. Kelajakda milliy tillar yo'qolishi va ular o'rnida mintaqaviy tillar paydo bo'lishi kerak edi.

2. Vaqt o'tishi bilan mintaqaviy tillar ham yo'qolib, yagona dunyo miqyosidagi til shakllanishi kerak edi.

3. Bu umumjahon tilining asosiy ilmiy va falsafiy bazasi rus tili bo'lishi nazarda tutilgan edi.

Shu sababli, sovet davrida milliy tillardagi falsafiy va ilmiy-texnik terminologiya keng rivojlanish imkoniyatiga ega bo'lmadi. Rus tili sovet xalqlari milliy tillaridagi falsafiy va ilmiy atamalarga ustuvor ta'sir o'tkazdi va ularning amaliyotda qo'llanilishiga cheklovlar qo'yildi.

Shunday qilib, bir tomondan, sovet mafkurasi ta'siri ostida sovet xalqlarining zamonaviy milliy tillari o'zlarining tarixiy va o'rta asrlardagi asoslaridan ajralib borayotgan bir paytda, ikkinchi tomondan, milliy adabiy tilning har tomonlama rivojlanishi uchun juda qulay sharoitlar yaratildi.

Olimlar va yozuvchilarning sa'y-harakatlari natijasida, zamonaviy til leksikologiyasini tizimli rivojlantirishga asos bo'lgan bir qator lug'atlar yaratildi.

Hozirgi vaqtda, yurtimiz mustaqillikka erishgan bir davrda, milliy tilda ilmiy-falsafiy va texnik terminlarni yaratish va tartibga solish masalasini chuqur o'rganib, tahlil qilishimiz zarur. Shuningdek, milliy tilning madaniy aslligi va o'ziga xosligini to'liq tiklash ustuvor vazifalarimizdan biri bo'lishi kerak.

Xulosa. Falsafiy terminologiya falsafiy tilning asosi bo'lib, uning shakllanishi va evolyutsiyasi turli davrlardagi ijtimoiy, siyosiy va madaniy jarayonlar bilan uzviy bog'liq. Ushbu maqolada Ibn Sino, Nasir Xusrav va Nasriddin Tusiy kabi buyuk mutafakkirlar tomonidan falsafiy va ilmiy atamalarni yaratish, tizimlashtirish va takomillashtirish borasidagi faoliyati tahlil qilindi. Shuningdek, falsafiy terminologiyaning rivojlanishiga Islom sivilizatsiyasi, arab tilining ilm-fan tiliga aylanishi va Sovet mafkurasi ta'siri keng yoritildi.

Sovet davrida falsafiy va ilmiy atamalar asosan rus tili orqali shakllangani bois, milliy tillardagi falsafiy lug'atning rivojlanishi cheklangan. Bugungi kunda esa milliy tildagi ilmiy-falsafiy terminologiyani tiklash va uni yanada boyitish dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Maqolada til va madaniyatning o'zaro ta'siri, falsafiy atamalarning shakllanish jarayoni va ularning zamonaviy ilmiy nutqdagi ahamiyati haqida tahliliy fikrlar bildirilgan.

Umuman olganda, falsafiy terminologiyaning shakllanishi nafaqat falsafa fanining rivojiga, balki umumiy ilmiy bilish jarayonining takomillashuviga ham muhim ta'sir ko'rsatgan. Shu sababli, milliy falsafiy lug'atni tiklash va rivojlantirish – ilmiy-ma'rifiy taraqqiyotning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Abuali ibn Sina. Kniga znaniy//Abuali ibn Sina. Pamyatnik. Vtoroy tom. Dushanbe, 2005. - S. 172-349; Predisloviye Slovarya Dextudo. Tegeran, 1373.
2. Turayev B. O., Rizayev I. I. Osobennosti proyavleniya iskusstvennogo intellekta v bytii cheloveka //Novyye informacionnyye texnologii i sistemy (NITiS-2022). – 2022. – S. 361-363.
3. Usmonov F. Problems of modern computer ethics //American Journal of Research in Humanities and Social Sciences. – 2022. – T. 6. – S. 26-32.
4. Nasir Xusrav. Polnoye sobraniye filosofskix i religioznyx sochineniy. Vtoroy tom. Dushanbe, 2003.
5. Rizaev I. I. The structure of the social system as the basis for the self-organization of society //Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2019. – T. 1. – №. 7. – S. 190-195.
6. Ganiyev E. STAGES OF DEVELOPMENT AND IMPACT ON SOCIAL LIFE OF AN INFORMED SOCIETY IN UZBEKISTAN //Western European Journal of Historical Events and Social Science. – 2024. – T. 2. – №. 11. – C. 17-20.
7. Mavlanovna A. M. Problems of transforming a healthy worldview and creativity into a nationwide movement in society //Asian Journal Of Multidimensional Research. – 2021. – T. 10. – №. 7. – C. 32-36.
8. Rizaev I. I. Obshhestvo kak samoorganizuushhasja sistema. Racional'noe prirodopol'zovanie-osnova ustojchivogo razvitija. Chechenskiy gosudarstvennyj pedagogicheskij universitet. – 2020.
9. Usmonov F. Ethics of responsibility and unity: the relationship of science, culture and spirituality in the conditions of modern development //Conferencea. – 2023. – C. 42-48.
10. Muhamadiyev H. VIRTUALLIK YANGI FALSAFIY KATEGORIYA SIFATIDA //Farg'ona davlat universiteti. – 2023. – №. 2. – C. 59-59.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).